

*Dr Tatjana Lukić, docent
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

BORBA PROTIV FINANSIRANJA TERORIZMA – PRIMER ŠPANIJE

Sažetak: *S obzirom da zakonska regulativa predstavlja polazište uspešnoj borbi protiv terorizma, veoma je važna njena adekvatnost, kako unutar država, tako i na nivou Evropske Unije i cele međunarodne zajednice. Unapređenje zakonske regulative u funkciji zaštite od terorizma mora biti višestruko povezano i sa drugim protivterorističkim merama i aktivnostima i predstavljati jednu harmoničnu celinu koja se neprekidno razvija, unapređuje i menja. U radu autor se posebno bavi merama prevencije i represije finansiranja terorizma na primeru Španije kao jedne od država Evropske Unije koja ima najviše iskustva u borbi protiv terorizma, sa posebnim akcentom na sprečavanje finansiranja terorizma i ulogu advokata u tome.*

Cljučne reči: *terorizam, finansiranje terorizma, pranje novca, Španija, EU*

I Uvodna razmatranja

Shvativši realnu opasnost od savremenih oblika kriminaliteta internacionalnog karaktera, međunarodna zajednica je razvila strategiju opšte borbe protiv najopasnijih njegovih pojava oblika kao što je terorizam. Radi povećanja efikasnosti borbe protiv finansiranja terorizma u državama članicama Evropske Unije, Ujedinjene nacije i Evropska unija donele su brojne dokumente koji se odnose na borbu protiv finansiranja terorizma i sa njim neraskidivo povezanog pranja novca najznačajniji sledeći: 1) Konvencija protiv nedopuštene trgovine opojnim drogama i psihotropnim supstancama – Bečka konvencija¹; 2) Konvencija protiv međunarod-

---

¹ United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf

nog organizovanog kriminala²; 3) Konvencija protiv korupcije³; 4) Konvencija za suzbijanje finansiranja terorizma iz 1999. godine (Konvencija o finansiranju terorizma)⁴; 5) Konvencija Saveta Evrope o pranju, traženju, privremenom i trajnom oduzimanju prihoda stečenih krivičnim delom iz 1990. godine⁵; 6) Direktiva 2005/60/EC Evropskog parlamenta i Saveta od 26. oktobra 2005. godine o sprečavanju korišćenja finansijskog sistema u svrhe pranja novca i finansiranja terorizma (tzv. Treća direktiva)⁶; 7) Direktiva 2006/70/EC Komisije koja propisuje mere za primenu Direktive 2005/60/EC Evropskog parlamenta i Saveta u pogledu definicije „politički izložene osobe“ i tehničkih kriterijuma za pojednostavljene mere propisane marljivosti analize klijenta, kao i izuzetaka na osnovu finansijskih aktivnosti koje se obavljaju povremeno ili na vrlo ograničenim osnovama⁷.

Takođe su se pojedine institucije specijalizovale za borbu protiv finansiranja terorizma na nivou Evropske Unije kao što su Manival i Bazelški komitet.

Manival (*Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism*)⁸ – Komitet Saveta - Evrope (osnovan 1997. godine) ima zadatak da kroz proces međusobnog ocenjivanja, vrši procenu usklađenosti sistema za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma u državama članicama s međunarodnim standardima. Procena se vrši prikupljanjem informacija iz upitnika, kao i na osnovu posete tima evaluatora izabranog od strane sekretarijata Manivala. Evaluatori izrađ-

---

² United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, 2000, http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_eng.pdf

³ United Nations Convention Against Corruption, 2004, http://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/Convention/08-50026_E.pdf

⁴ International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, 1999, <http://www.unodc.org/documents/treaties/Special/1999%20International%20Convention%20for%20the%20Suppression%20of%20the%20Financing%20of%20Terrorism.pdf>

⁵ Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime, 1990, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/141.htm>

⁶ DIRECTIVE 2005/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing, 2005, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:309:0015:0036:EN:PDF>

⁷ COMMISSION DIRECTIVE 2006/70/EC laying down implementing measures for Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council as regards the definition of ‘politically exposed person’ and the technical criteria for simplified customer due diligence procedures and for exemption on grounds of a financial activity conducted on an occasional or very limited basis, 2006, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:214:0029:0034:EN:PDF>

⁸ <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval>

uju nacrt izveštaja o usklađenosti zakonodavstva i prakse u konkretnoj državi s međunarodnim standardima. Nakon određenog kruga usaglašavanja, konačna verzija izveštaja se usvaja na plenarnim zasedanjima, koja se održavaju četiri puta godišnje. Svaki izveštaj sastoji se od analize stanja, ocene stanja i preporuka za unapređenje sistema za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma ocenjivane zemlje. Manival, u okviru Saveta Evrope, poseduje mehanizme pritiska na države članice radi primene navedenih preporuka i sprovođenja drugih mera na državnom nivou. Ti mehanizmi se kreću od obaveze redovnog izveštavanja Manivala o svakom napretku, preko slanja visoke diplomatske misije u državu članicu, pa do isključenja iz članstva u Savetu Evrope. Izveštaji koje usvaja Manival su javni i koriste se u procenama finansijske stabilnosti i sigurnosti ulaganja u pojedinim državama.

Osnovni standardi koji, pored ostalih, služe za ocenu usklađenosti su preporuke FATF⁹. FATF je objavio č koje se odnose na efikasno uspostavljanje sistema za borbu protiv pranja novca, pravni sistem i sprovođenje zakona, finansijski sistem i njegovu regulativu, kao i međunarodnu saradnju; i d, a odnose se na: ratifikaciju i implementaciju instrumenata UN, inkriminisanje finansiranja terorizma i sa njim povezanog pranja novca, oduzimanje terorističke imovine, prijavljivanje sumnjivih transakcija u vezi sa terorizmom, međunarodnu saradnju, alternativne načine slanja gotovog novca, neprofitne organizacije i kurire koji prenose gotovinski novac.

Bazelski komitet¹² za superviziju banaka, čiji je cilj međunarodna saradnja i unapređenje u oblasti supervizije banaka, promovisao je 25 ključnih principa koji predstavljaju minimum standarda koje treba ispuniti da bi sistem supervizije bio efikasan, uključujući:

- **Princip br. 7 – proces upravljanja rizikom** Supervizori treba da traže od banaka i bankarskih organizacija da imaju propisane sveobuhvatne procese upravljanja rizicima kako bi identifikovali, procenili, nadgledali i kontrolisali ili ublažili sve rizike;

⁹ FATF je međunarodno telo osnovano u Parizu 1989. godine s ciljem razvoja i unapređenja politika za efikasnu borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, kao i praćenja sprovođenja mera za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma u zemljama članicama. U sprovođenju tih aktivnosti FATF saraduje sa ostalim međunarodnim telima uključenim u sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, kao što je Manival.

¹⁰ http://www.fatf-gafi.org/document/28/0,3343,en_32250379_32236920_33658140_1_1_1_1,00.html

¹¹ http://www.fatf-gafi.org/document/9/0,3343,en_32250379_32236920_34032073_1_1_1_1,00.html

¹² **Bazelski komitet za kontrolu banaka** osnovali su 1974. godine guverneri centralnih banaka zemalja grupe G10. Komitet nema nadnacionalni autoritet kontrole i njegovi zaključci nemaju pravnu snagu. On formuliše osnovne standarde kontrole i daje preporuke na osnovu najbolje prakse, u očekivanju da ovlašćeni kontrolori to primene na način koji je pogodan za pojedinačne nacionalne sisteme. Na taj način kOmitet obezbeđuje istovetan pristup i zajedničke standarde kontrole u zemljama članicama.

• **Princip br. 18 – zloupotrebe finansijskih usluga** Supervizori treba da se uvere da banke primenjuju adekvatne procese, uključujući striktna pravila „*Upoznaj svog klijenta*“, koji promovišu visoke etičke i profesionalne standarde u finansijskom sektoru i sprečavaju da banka namerno ili nenamerno bude iskorišćena za kriminalne aktivnosti.

Bazelski komitet je takođe usvojio **dokument o merama poznavanja i praćenja stranke za banke**¹³, u kome je posebno obrađeno pitanje usvajanja pravila „*Upoznaj svog klijenta*“ u bankama.

Potrebno je spomenuti da su ove godine Evropska Unija i Sjedinjene Američke Države usvojile zajedničku antiterorističku strategiju uz puno poštovanje ljudskih prava. Naime, Evropska Unija i Sjedinjene Američke države su 03. juna 2010. godine izdale zajedničku deklaraciju koja se odnosi na nastavak saradnje u borbi protiv terorizma. Ministri unutrašnjih poslova 27-članog bloka odobrili su dokument na sastanku u Luksemburgu. Prema ovoj Deklaraciji, da bi se izbeglo nekažnjavanje u borbi protiv terorizma, država čiji su državljani osumnjičeni za terorizam, generalno ima pravo i obavezu da sprovede istragu u prvostepenom postupku i razmotri mogućnost krivičnog gonjenja za krivično delo terorizma. Zajednički naponi u borbi protiv terorizma treba da rezultiraju sveobuhvatnim nizom sredstava orijentisanih na delovanje, kao što su sprovođenje zakona, pravosudna saradnja, obaveštajni rad, diplomatija, finansije i bezbednost.

II Borba protiv terorizma u Španiji

Španski Krivični zakonik¹⁴ definiše terorističke napade i predviđa oštrije sankcije za njih u odnosu na ostala krivična dela. Na primer, dok se za ubistvo može izreći kazna zatvora od 15 do 20 godina, za ubistvo u terorističke svrhe može se izreći kazna od 20 do 30 godina zatvora. Krivični zakonik takođe zabranjuje mnoge različite oblike saradnje sa namerom izvršenja terorističkih akata. Saradnja sa teroristima ili terorističkim grupama se može sankcionisati sa 5 do 10 godina zatvora, a novčane kazne se kreću u iznosu od 18 do 24 prosečne mesečne zarade.

Što se tiče *finansiranja terorizma i pranja novca*, u Krivičnom zakoniku su inkriminisane obe aktivnosti. Prema Zakoniku, svako ko učini krivično delo protiv imovine u nameri da obezbedi sredstva za oružane grupe, organizacije i terorističke grupe biće kažnjen novčanom kaznom u iznosu višem od onog koji je propisan za to delo. Pranje novca je u Španiji inkriminisano i određeno kao takvo u članu 301. Krivičnog zakonika, a sve na osnovu Bečke i

---

¹³ <http://www.bis.org/publ/bcbs85.pdf>

¹⁴ Ley Organica 10/1995, de 23 de Noviembre, delCodigo Penal, [https://www.imolin.org/doc/amliid/Espana_Codigo%20Penal%20\(Texto%20Completo\).pdf](https://www.imolin.org/doc/amliid/Espana_Codigo%20Penal%20(Texto%20Completo).pdf)

Palermške konvencije. Finansiranje terorizma je inkriminisano i određeno kao takvo u članu 571. Krivičnog zakonika. 6 marta 2001. godine. Španski Savet ministara je usvojio odluku o implementaciji rezolucije UNSCR broj 1373 u okviru španskih zakona. Međutim, treba napomenuti da ova zakonska rešenja obuvataju i situacije u kojima se pojavljuju teroristi-pojedinci, a koji nisu povezani sa većim organizacijama.

Krivična dela terorizma regulisana su članom 571. Krivičnog zakonika 10/1995 od 23. novembra i dopunjena Organskim zakonom 7/2000 od 22. decembra, Organskim zakonom 5/2000 od 12. januara o krivičnoj odgovornosti maloletnika i Organskim zakonom 20/2003. Krivična dela terorizma su strukturirana u skladu sa pretpostavkom da pripadnost, postupanje za dobrobit ili saradnja sa oružanim bandama i grupama ima za cilj podriivanje ustavnog uređenja ili ugrožavanje javnog mira, a vrše se uništavanjem ili podmetanjem požara, izazivanjem smrti i povreda opisanih u članovima 149. i 150. ili drugih povreda, otmicom, nezakonitim držanjem pod pretnjom ili prinudom i dr. Terorističko delovanje, bez obzira na pripadnost ili saradnju sa terorističkom grupom, takođe se smatra krivičnim delom.

Takođe može se kazniti svako ko u cilju prikupljanja sredstava za delovanje terorističkih grupa izvrši krivično delo protiv imovine, kao i svako ko sprovodi, organizuje ili pomaže u aktivnostima oružane bande ili terorističke grupe. Svako lice koje, iako ne pripada oružanim bandama i terorističkim grupama, deluje sa ciljem podriivanja ustavnog uređenja i mira, te pretil stanovništvu, članovima društvenih, političkih ili strukovnih udruženja, i tom cilju izvrši sledeća krivična dela: ubistvo, nanošenje telesne povrede iz člana 149. i 150., nezakonito lišenje slobode, otmica, iznuda, izazivanje požara, uništenje i oštećenje iz članova 263. do 266., 323. i 560., ili posedovanje, proizvodnja, trgovina, prevoz ili snabdevanje oružjem i municijom, supstancama eksplozivnog zapaljivog karaktera i onih koje izazivaju gušenje ili njihovih komponenata, biće kažnjen u skladu sa zakonom. U skladu sa članom 515. Krivičnog zakonika, nezakonita udruženja, među kojima su naoružane grupe i teroristička tela ili grupe se takođe kažnjavaju. Da bi se sprečio nastavak kriminalne aktivnosti i njenih posledica, sud može narediti raspuštanje nelegalnog udruženja i druge mere predviđene u članu 129. Krivičnog zakonika: privremeno ili trajno zatvaranje, kao i zabranu vršenja bilo kakve aktivnosti. Krivični zakonik je uveo tzv. „međunarodnu upornost“, za vršenje određenih dela, (npr. krijumčarenje droge), odnosno za one kriminalne aktivnosti vezane za prostituciju, kao i za terorizam. U konkretnom slučaju terorizma, član 580. Krivičnog zakonika navodi da „...za svako krivično delo koje se odnose na aktivnosti oružanih grupa, terorističkih tela ili grupa, odluka stranog suda biće izjednačena sa odlukom španskog suda, kao izraz poštovanja primene principa „upornosti“ koja se tretira kao otežavajuća okolnost“.

Organskim zakonom broj 15 od 30. juna 2003. godine¹⁵ kojim je izmenjen i dopunjen Krivični zakon propisano je da u slučaju posebno teških krivičnih dela (uključujući i terorizam) osuđenom može biti uskraćeno pravo pristupa trećem stepenu zavodskog tretmana, osim ako nije odslužio jednu polovinu izrečene kazne. Gornja granica kazne zatvora je 40 godina u onim slučajevima u kojima je lice izvršilo dva ili viša terorističkih dela, a za jedno od njih je izrečena kazna zatvora u trajanju dužem od 20 godina. U slučaju posebno teških krivičnih dela (uključujući i terorizam), kod prelaska na treći stepen statusa (zatvorske privilegije) i obračunavanja vremena za odobravanje uslovnog otpusta, uzimaće se kao referentno vreme ukupan broj godina na koje je lice osuđeno. Posebne okolnosti će se uzeti u obzir kod uslovnog otpusta kad god bi trebalo da bude odobren u slučajevima krivičnih dela vezanih za terorizam i organizovani kriminal (aktivna saradnja, stvarna disocijacija iz terorističke organizacije, učešće u programima pomoći žrtvama i sl.). Da bi stekao ili prešao u treći stepen zavodskog statusa, zahtevaće se, pored zakonom propisanih uslova, da osuđeni treba da ispuni građanske obaveze i dužnosti, zatim da pruži nedvosmislen dokaz da je odustao od bilo kakvih terorističkih aktivnosti, i da aktivno saraduje sa državnim organima u borbi protiv terorizma.

U Španiji postoji i posebna zakonska regulativa koja se odnosi na **konfiskaciju, zamrzavanje i oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela**. Obaveza zamrzavanja imovine i sredstava proisteklih iz krivičnih dela usvojena je u okviru EC regulative broj 881 iz 2002. godine. Propisi koji se odnose na konfiskaciju, zamrzavanje i oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela dopunjeni su članom 127. španskog Krivičnog zakonika kojim se dozvoljava široka konfiskacija, a takođe i članom 374. kojim se posebno predviđa konfiskacija imovine stečene/proistekle iz krivičnog dela trgovine drogom. Zakon broj 12/2003¹⁶ dozvoljava zamrzavanje bilo kog vida finansijskih transakcija, a u cilju prevencije terorističkih napada.

Suđenje okrivljenim licima za teroristička dela sprovodi se na isti način kao i okrivljenim licima za druga krivična dela, naime, u skladu sa pravilima Zakonika o krivičnom postupku¹⁷ i Organskog zakona broj 6 od 1. jula 1985. godine¹⁸, koji se odnosi na uređenje sudova. Ne postoji poseban krivični postupak za suđenje za teroristička dela. Licima okrivljenim za krivično delo terorizma se može suditi u opštem i u skraćenom po-

---

¹⁵ https://www.imolin.org/doc/amlid/Espana_ley%20organica%2015_2003.pdf

¹⁶ [http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20\(2006\)%20Spain%20E.pdf](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/fight_against_terrorism/4_theme_files/apologie_-_incitement/CODEXTER%20Profiles%20(2006)%20Spain%20E.pdf)

¹⁷ https://www.imolin.org/doc/amlid/Espana_Ley%20de%20Enjuiciamiento%20Criminal.pdf

¹⁸ Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial, http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo6-1985.html

stupku. Španski sudovi su nadležni da vode postupak u vezi sa terorističkim aktima koje su izvršili španski državljani, ali i stranci van teritorije države.

Iako ne postoji poseban krivični postupak za krivično delo terorizma, postoje posebne odredbe koji se mogu primeniti kada se sprovedi krivično gonjenje i suđenje izvršiocima terorističkih akata, a odnose se na nadležnost organa sa posebnim ovlašćenjima, prethodnu sudsku proveru određenih aktivnosti tužilaštva, preventivni pritvor i dr.

1. Ograničenja određenih osnovnih prava lica okrivljenih za terorizam

Prema Ustavu Španije (član 55.) iz 1978. godine propisana je mogućnost ograničavanja sledećih osnovnih prava i sloboda građana, u skladu sa zakonom, uz obaveznu naredbu suda i odgovarajuću parlamentarnu kontrolu, u vezi sa krivičnim gonjenjem za dela terorizma:

a) pravo lica u pritvoru da se ne sme držati duže nego što je zaista neophodno potrebno da bi se sprovele istražne radnje usmerene na utvrđivanje stvarnih činjenica, kao i da pritvoreno lice mora biti pušteno na slobodu ili izvedeno pred nadležni sud u roku od 72 sata od lišavanja slobode, koji će ispitati osnovanost i zakonitost pritvaranja;

b) pravo na nepovredivost stana, prema kome nije dozvoljen ulazak ili pretres stana bez prethodnog pristanka vlasnika ili na osnovu naredbe suda, osim u slučaju da je vršenje krivičnog dela u toku;

c) pravo na privatnost komunikacija, posebno poštanskih, telegrafskih i telefonskih komunikacija.

U skladu sa ovim odredbama Ustava, špansko zakonodavstvo predviđa sledeće mere:

a) Preventivni pritvor

U slučaju pritvaranja lica za koje postoji osnovana sumnja da su počinila krivična dela u okviru oružanih grupa ili u slučaju teroriste ili buntovnog pojedinaca, uobičajeni maksimalni rok za trajanje pritvora (od 72 sata) može biti produžen odlukom suda za dodatnih 48 sati, tako da preventivni pritvor može da traje ukupno 5 dana.

Osim toga, predviđena je mogućnost za sudiju da naredi da se pritvorenik drži u „izolaciji“, u periodu koji može biti produžen za neophodno potrebno vreme radi sprovođenja istrage u cilju utvrđivanja stvarnih činjenica, u okviru navedenog roka od 5 dana. *Incommunicado* podrazumeva da:

- pritvorenik ima pravo na stručnu pomoć branioca koji mu je dodeljen, bez prava da slobodno imenuje branioca;

- razgovor sa braniocem se prekida nakon što je iskaz zabeležen, ili nakon što je identitet utvrđen;
- pritvorenik ima pravo na lekarski pregled od strane lekara kojeg je odredio sud;
- odlaže se svaka komunikacija sa srodnicima i drugim licima;
- usmena komunikacija se ne dozvoljava;
- sud vrši presretanje svake komunikacije u pisanoj formi.

b) Ulazak u stan i pretres stana

Zakonik o krivičnom postupku predviđa da za ulazak u stan i pretres stana moraju postojati dokazi da se u stanu nalazi optuženi, posledice ili sredstva izvršenog dela, ili bilo kojih drugih predmeta koji će se koristiti u postupku. Takođe, jedan od sledećih uslova treba da bude ispunjen:

- a) da je vlasnik ili držalac stana dao pristanak za pretres;
- b) da postoji naredba suda, ili
- c) da je izvršenje krivičnog dela toku.

Članom 533. Zakona o krivičnom postupku predviđeno je da se u stan može ući ukoliko je ispinjen bilo koji od sledećih uslova:

- 1) izdat je nalog za hapšenje vlasnika;
- 2) okrivljeni se krije u stanu;
- 3) u slučaju izuzetne ili hitne potrebe, kada se za pojedinca u pitanju sumnja da je izvršilac krivičnih dela, ili je u vezi sa oružanim bandama, ili terorističke i pobunjeničkim pojedincima. U takvim slučajevima, nadležni sudija mora odmah biti obavešten, uz naznaku razloga za pretres, i rezultatima pretresa.

v) Presretanje komunikacija

U principu, pravo na privatnost komunikacija može biti ograničeno samo sudskom odlukom, a sudija koji vodi postupak nadležan je da odredi mere potrebne za presretanje komunikacija. Ipak, član 579. Zakona o krivičnom postupku navodi da, izuzetno i u hitnim slučajevima, Ministar unutrašnjih poslova ili, ukoliko je on nedostupan, Državni sekretar za bezbednost može da naredi presretanje komunikacija, u toku istrage policije, u cilju otkrivanja informacija o delima koja se odnose na aktivnosti oružanih grupa ili terorista. U ovom slučaju, nadležni sud u predmetu trebalo bi da odmah bude obavešten u pisanoj formi (čiji elementi su zakonom određeni) nakon čega sudija, takođe u zakonom propisanoj formi, treba da ili poništi ili potvrditi takav nalog, najkasnije u roku od 72 sata.

II Prevencija terorizma – bezbednosne mere

Nakon terorističkog napada 11.septembra, Španija je usvojila specifičan plan akcija koji se primenjuju u slučaju terorističkog napada sa konvencionalnim oružjem. Takođe, predviđene su preventivne mere i mere hitnog reagovanja za neutralisanje terorističkog napada ili pokušaja terorističkog napada sa hemijskim i biološkim oružjem. Španija je primenila preventivni plan za proučavanje i razumevanje ideologije, ciljeva, načina izvršenja različitih terorističkih organizacija. Španski propisi daju specifična ovlašćenja pojedinim agencijama u nastojanju da se spreče teroristički i drugi protizakoniti akti. Španska policija je zadužena za kontrolu imigracije. Civilna odbrana je odgovorna za carinu, poresku i finsnijsku kontrolu ali i za gonjenje za krivična dela krijumčarenja, trgovinu drogom i prevare.

Finansijske institucije igraju ključnu ulogu u sprečavanju - prevenciji finansiranja terorista. Ove institucije se moraju suzdržati od bilo koje transakcije u kojoj bi izdavalac sredstava ili primalac istih mogao biti terorista ili povezan sa terorističkim organizacijama. Pomenute institucije su dužne da obaveste Izvršnu službu Komiteta za prevenciju pranja novca i finansijski kriminal u slučaju da posumnjaju da je neka transakcija kriminalne prirode.

Komiteta za prevenciju pranja novca i finansijski kriminal je odgovoran za prevenciju pranja novca (koje uključuje kriminalne aktivnosti povezane sa oružanim bandama ili organizacijama ili terorističkim grupama). Na čelu Komiteta nalazi se Državni sekretar za ekonomske odnose. Da bi vršio svoje funkcije, Komitet je podržan od strane *Izvršne službe*, koja potpada pod nadležnost Španske banke i ima jedinicu koja je poznata kao Nacionalna policijska brigada za istraživanje finansijskog kriminala; i *Sekretarijata*, koji je u sastavu Ministarstva za ekonomske odnose, u čiju nadležnost spada usklađivanje sa regulativom Evropske Unije koja se tiče zamrzavanja sredstava u vezi sa terorizmom.

Španija je potpisnica i nekoliko međunarodnih sporazuma koji obezbeđuju brzu i efikasnu razmenu informacija u sledećim oblastima:

- Razmena informacija o terorističkim grupama i kretanju njihovih aktivnosti;
- Razmena informacija preko oficira za vezu iz različitih zemalja;
- Razmena tehnika i iskustava sa drugim službama koje su uključene u borbu protiv terorizma;
- Razmena informacija i analiza u pogledu procene terorističkih pretnji.

III Finansiranje terorizma i pranje novca – primer Španije

SEPBLAC¹⁹ je jedinica za borbu protiv pranja novca, osnovana je 1993. godine u Španiji prema zakonu br. 19 i Kraljevskog dekreta iz 1995 godine broj 925²⁰, i spada u špansku finansijsku službu. SEPBLAC je u 2008. godini primio 2904 izveštaja o sumnjivim transakcijama, a u 2007. godini 2783 izveštaja o istim. U 2009. godini primio je 590 zahteva za informisanje od drugih finansijskih službi.

Prema zakonu broj 19 iz 2003. godine²¹ naloženo je finansijskim institucijama da podnose mesečne izveštaje o svakoj većoj transakciji koja se obavi, a cenzus je postavljen u visini od 50 000 eura. Zatim, svaka interna transakcija u finansijskim organizacijama koja je veća od 100 000 eura mora se prijaviti u izveštaju na mesečnom nivou, dok je za „strane menjačke kuće“ određeno da moraju prijaviti svaku transakciju veću od 5 000 eura. Prema zakonu broj 19 iz 1993. godine nameće AML/CFT (anti-money laundering - combating the financing of terrorism) obavezu u većini nefinansijskih poslova i profesija koje se odnose na agente za nekretnine, prodavce plemenitih metala, advokate, kazina, notare itd.

Pranje novca je u Španiji inkriminisano i određeno kao takvo u članu 301. Krivičnog zakona, a sve na osnovu Bečke i Palermske konvencije, iako ovim članom nije obuhvaćeno sve što je navedeno u pomenutim konvencijama (kao npr. posedovanje i upotreba imovine proistekle iz krivičnih dela). **Finansiranje terorizma** je inkriminisano i određeno kao takvo u članu 571. Krivičnog zakona i ova inkriminacija u velikoj meri obuhvata evropske standarde koji se odnose na finansiranje terorizma. Zaprećena kazna za navedena krivična dela koja se odnose na finansiranje terorizma je od 10 do 30 godina zatvora i određena je u članovima 572. i 574. KZ.

Zakonom broj 12 iz 2003. godine²² je dozvoljeno zamrzavanje bilo kog vida finansijskih tokova, a u cilju prevencije terorističkih napada. Ovim zakonom formirana je *Komisija za borbu protiv finansiranja terorizma* (CVAFT) koja koordinira svim akcijama Španije kojima se prate finansiranja terorizma. U aprilu 2010. godina spojeni su Zakon broj 12 iz 2003, Zakon broj 19 iz 1993. i Kraljevski dekret iz 1995 godine broj 925 i tada je donet

---

¹⁹ Servicio Ejecutivo de la Comisión de Prevención del Blanqueo de Capitales e Infracciones Monetarias http://www.sepblac.es/espanol/home_esp.htm

²⁰ https://www.imolin.org/doc/amlid/Spain_royal%20decree%20925_1995.pdf

²¹ Law 19/1993, amended by Law 19/2003. <https://www.imolin.org/amlid2/showLaw.do?law=5208&language=ENG&country=SPA>

²² Law 12/2003, 21 May, on Prevention and Freezing of Financing of Terrorism, <https://www.imolin.org/amlid2/showLaw.do?law=7394&language=ENG&country=SPA>

novi jedinstveni Zakon broj 10²³ koji reguliše preventivnu borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma, a to je sve posledica primedbi Evropske komisije koje su se odnosile na neadekvatnu implementaciju zakona u Španiji kojima se reguliše pranje novca i finansiranje terorizma.

Osnovni zadatak SEPBLAC-a je da prima, analizira i procesuirá sumnjive izveštaje o transakcijama, a koje dobija od finansijskih institucija. SEPBLAC u borbi protiv pranja novca saraduje sa Nacionalnom kancelarijom za borbu protiv droge, Ministarstvom ekonomije, državnim tužiocem, carinom, policijom, Narodnom bankom Španije i dr.

Španski propisi protiv pranja novca i finansiranja terorizma su sledeći:

- Zakon br. 10/2010 za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma, koja objedinjuje dotadašnje propise i menja režim za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma koji je prethodno ustanovljen u Zakonu br. 19/1993 od 28. decembra i Kraljevskom Uredbom br.925/1995 od 9. juna i Zakonom br. 12/2003;

- Kraljevska uredba br. 925/1995 od 9. juna, koja potvrđuje odredbe Zakona 19/1993 od 28. decembra koji se odnosi na posebne mere za sprečavanje pranja novca. Važi do odobrenja novih propisa;

- Kraljevska Uredba br. 54/2005 od 21. januara, koja menja odredbe Zakona 19/1993 od 28. decembra koji se odnosi na posebne mere za sprečavanje pranja novca, kako je odobreno Kraljevskom Uredbom br.925/1995 od 9. juna, i druge propise za regulisanje bankarskih i finansijskih sistema.

- Zakon br.12/2003 za sprečavanje finansiranja terorizma.

The Consei General de la Aboganca Espanola je ustanovio posebnu Komisiju za sprečavanje pranja novca koja treba da vrši analize propisa i predlaže stvaranje centralne organizacije za sprečavanje pranja novca.

IV Uloga advokata u borbi protiv pranja novca i finansiranja terorizma

Zahtev za proveru klijenta je moguć i od strane advokata. Prema odredbama članova 3-6 Zakona br.10/2010 moraju biti ispunjeni sledeći uslovi:

- Formalna identifikacija klijenta;
- Identifikacija krajnjeg korisnika (ova identifikacija treba da se sprovede pre uspostavljanja odnosa);

---

²³ MONEY LAUNDERING PREVENTION, New regulation against money laundering in Spain. Law 10/2010 (Official Journal of 29 April 2010) http://www.migueltorres.org/rutina/fichero_ESP.asp?id_ficheros=162

- Poznavanje svrhe i prirode poslovnih odnosa;
- Preduzimanje razumnih mere da se proveri tačnost informacija;
- Kontinuirano praćenje poslovnog odnosa;
- Proveravanje dugoročnog poslovanja da bi se moglo garantovati da se podudaraju sa informacijama prethodno stečenim od klijenta o poslovnom profilu klijenta i rizika, kao i poreklo sredstava i garantovati da su dokumenti i informacije ažurirane.

U Španiji je ustanovljen pristup zasnovan na riziku pri proveri klijenta od strane advokata. U skladu sa članom 7. Zakona br. 10/2010 advokat može da utvrdi stepen primene mera predviđenih u članovima 4., 5. i 6. prema riziku i vrsti poslovnih odnosa kupca, proizvodu ili transakciji, u skladu sa zahtevima za prijem klijenata na osnovu člana 26. Zakona broj 10/2010. Advokati moraju biti u stanju da pokažu vlastima da su preduzete mere odgovarajuće u odnosu na rizik od pranja novca i finansiranja terorizma, a na osnovu prethodno preuzete studije o analizi rizika, koja mora biti u pisanoj formi. Pristup zasnovan na riziku ne važi samo za nove klijente, već se primenjuje i prema postojećim - starim klijentima. Prema članu 22. Zakona br.10/2010, advokati bi trebalo da se uzdržavaju od poslovnog odnosa ili transakcija u kojima se ne može izvršiti prethodna provera klijenta. Prema članovima 9. i 10. Zakona br. 10/2010, pojednostavljena prethodna provera klijenta (advokati su ovlašćeni da ne primene određene mere kontrole klijenta predviđene u članovima 2. do 6.) odnosi se na:

1. Javne ustanove država članica Evropske unije ili iz trećih zemalja u slučaju reciprociteta;
2. Finansijske institucije sa stalnim sedištem u EU ili u trećim zemljama koje su predmet nadzora kako bi se obezbedila saglasnost sa zahtevima za sprovođenje kontrole klijenta;
3. Navedene kompanije čijim se hartijama od vrednosti trguje na organizovanom tržištu EU ili trećih zemalja u slučaju reciprociteta (izuzetak: Ministar ekonomije i finansija može isključiti primenu pojednostavljenih mera za pojedine klijente);
4. Pojednostavljena kontrola klijenta može se primeniti prema klijentima kod kojih postoji nizak rizik za pranje novca ili finansiranje terorizma.

U svakom slučaju, advokati moraju prikupiti dovoljno informacija radi utvrđivanja da li klijent spada u izuzetke iz ovog člana. Važno je napomenuti da postoje mere za pooštrenu kontrolu za određene tipove klijenata (kao što su npr. politički eksponirana lica). Ukoliko se aktivnosti ne vrše u prisustvu advokata i advokat je uključen u bilo kakvu aktivnost u

ime klijenta u poslovima sa nekretninama, osnivanjem kompanija ili administracijom istih i finansijskim transakcijama, uključujući i aktivnosti vezane za bankovne račune, treba podneti izveštaj kada postoji sumnja ili verovatnoća da se radi o pranju novca ili finansiranju terorizma. Ovo se odnosi i na slučaj mera za pojednostavljenu kontrolu određenih tipova klijenata (za taksativno navedene kompanije).

U skladu sa članom 8. Zakona br. 10/2010 advokati se mogu osloniti na treća lica na koja se odnosi ovaj zakon ili druge propise za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma iz drugih država članica EU / treća lica ovlašćena su za primenu mera kontrole klijenta predviđenih u ovom odeljku, osim mere kontinuiranog praćenja poslovnog odnosa klijenta. Međutim, advokati će zadržati punu odgovornost za poslovni odnos ili transakciju, pa čak i ako se povreda može pripisati trećem licu.

Prema članu 18. Zakona br.10/2010 advokati imaju obavezu da prijavljuju sumnjive transakcije izvršnoj službi Komisije za sprečavanje pranja novca i finansijskog kriminala. Ipak, prema članu 22. Zakona br.10/2010, advokati ne podležu obavezama iz članova 7., 18. i 21. u vezi sa informacijama dobijenim od jednog od svojih klijenata ili u toku utvrđivanja pravnog položaja svog klijenta, ili obavljanju zadataka odbrane ili zastupanja interesa svog klijenta, ili u vezi sa sudskim postupcima, uključujući i savete o pokretanju ili izbegavanju postupka, bez obzira na to da li su primili ili dobili takve informacije pre, za vreme ili posle tog postupka. Bez obzira na odredbe Zakona br. 10/2010, advokati moraju da vode računa o dužnostima čuvanja profesionalne tajne u skladu sa važećim propisima.

Na osnovu člana 22. Zakona 10/2010, na advokate će se i dalje odnositi privilegije sadržane u španskom zakonu koje se odnose na privilegiju odnosa advokat-klijent i dužnosti čuvanja profesionalne tajne. Međutim, postoji kontradiktornost u propisima u pogledu pravnih saveta, koji prema španskom zakonu podležu pod dužnost poverljivosti, ali u skladu sa Zakonom o pranju novca potrebno ih je prijaviti. Naknada za prijavljivanje sumnjivih transakcija, iako nije posebno predviđena za advokate, postoji u članu 23. Zakona 10/2010 prema kome je propisano pravo naknade za one koji su prijavili sumnjive transakcije u dobroj nameri. Jednom kada je sumnjiva transakcija prijavljena, advokatu nije dozvoljeno da nastavi sa pružanjem pravnih saveta. Prema članu 19. Zakona 10/2010, advokat ne treba da nastavi sa pružanjem pravnih saveta i realizacijom transakcija, osim ukoliko postoji opasnost da cela operacija sprečavanja, otkrivanja ili dokazivanja pranja novca ili finansiranja terorizma bude time onemogućena.

U skladu sa članom 24. Zakona 10/2010, advokati ne smeju ne otkrivaju klijentu ili bilo kom trećem slicu da je dao informacije (tzv. zabrana tipping-off) Izvršnoj službi Komisije ili da je klijent pod istragom (ili da bi mogao biti pod istragom) za sve operacije koje bi mogle biti u vezi sa pranjem novca ili finansiranjem terorizma. Ovo se ne odnosi na slučaj kada advokat pokušava da odvрати klijenta od stupanja u nezakonite aktivnosti.

Advokati neće stupiti u poslovne odnose sa novim klijentima, ako u skladu sa proverom klijenta nije moguće da identifikuju kupca ili ukoliko su informacije dobijene u odnosu na svrhu poslovnog odnosa nedovoljne. Advokat treba da formira politiku prihvatanja novih klijenata. Prema članu 26. Zakona 10/2010, takva politika trebalo bi da sadrži opis tipa klijenata kod kojih je veći rizik od pranja novca ili finansiranja terorizma u skladu sa međunarodnim standardima. Trebalo bi da primenjuje mere izuzetnog opreza u odnosu na one klijente čiji je nivo rizika veći od prosečnog. Treba napomenuti da postoje i povećani zahtevi vezani za kontrolu klijenta koji su propisani Zakonom br.10/2010, a koji će se primenjivati u narednih 5 godina (do maja 2015. godine) od stupanja zakona na snagu, ili kada se počinju novi poslovi sa postojećim klijentima, ili u vezi sa složenim/visokorizičnim transakcijama.

V Zaključna razmatranja

Savremeni terorizam postao je najznačajniji izazov kako za državu i njene organe, tako i za međunarodnu zajednicu. Zbog toga je neophodna intenzivna priprema država kroz komplementarnost teorije i prakse u prepoznavanju i suprotstavljanju ovom vidu kriminaliteta. Terorističke aktivnosti su veoma složene i još uvek nisu dovoljno razjašnjene, naročito kada je reč o njihovim nosiocima i uopšte razlozima za njihovo postojanje. Zbog toga je uspešno suprotstavljanje terorističkim aktivnostima uslovljeno brojnim okolnostima i zahteva odmerenost, strpljenje, ozbiljan naučno istraživački rad, vrhunsku organizaciju zaštite i kontrole kako bi se na vreme uočili ciljevi i metode delovanja savremenog terorizma. Preventivne mere u borbi protiv savremenog terorizma predstavljaju veoma značajnu delatnost savremenog društva. Pored preventivnih mera koje imaju za cilj odvracanje terorista od akcije, država preduzima i represivne mere, koje se odnose na primenu krivičnih, administrativnih i drugih mera prema izvršiocima terorističkih aktivnosti. Iako se državna zaštita mora sve više orijentisati na preventivnu akciju, ona se ne može odreći represivne funkcije. Fenomenološke osobine savremenog terorizma (internacionalizacija i

transnacionalizacija) upućuju na multidimenzijalnost pojave i multidisciplinarnost pristupa u njenom suprotstavljanju.

Na kraju treba napomenuti da su svi dosadašnji naponi međunarodne zajednice na zakonodavnom nivou i nivou saradnje nacionalnih i nadnacionalnih organa koji su nadležni za borbu protiv terorizma pokazali svoj rezultat u 2009. godini. Naime, broj terorističkih napada i ljudskih žrtava u tim napadima opao je drugu godinu za redom i prema izveštaju Stejt departmenta u 2009. godini dogodilo se oko 11.000 terorističkih napada u 83 zemlje, što je pad od oko šest odsto u odnosu na prošlu godinu. I dok je broj lica poginulih u tim incidentima opao za 5% na oko 15.000 prošle godine, ukupan broj ubijenih, ranjenih i kidnapovanih u terorističkim akcijama premašio je 58.000 na svetskom nivou, što je povećanje u odnosu na 2008, kada je ta brojka iznosila 54.600.

*Tatjana Lukić, Ph.D., Assistant Professor
Faculty of Law Novi Sad*

Combat Against Financing of Terrorism – Spanish Model

Abstract

The paper deals with terrorism as a threat expressed the modern world. Since the legislation is a starting a successful defense against terrorism, it is important to its adequacy, both within states and at European Union and the entire international community. Improvement of legislation in protecting against terrorism must be multi-connected with other antiterrorist measures and activities and present a harmonious whole that is constantly evolving, improving and changing. The paper deals with measures of prevention and repression of terrorist financing on the example of Spain as one of the countries of the European Union, which has the most experience in fighting terrorism. Attention is paid to prevention of terrorism financing and it is closely related money laundering, and in this regard, and particularly about the role of lawyers in the implementation of prevention and repression, their obligation to report suspicious transactions, rights and obligations in this context, as well as responsibilities to act contrary to the regulations. In this paper work the author also deals with the new regulations relating to money laundering and terrorist financing in Spain from 2010. years, with an emphasis on organization and competences of state bodies.

Key words: terrorism, financing of terrorism, money laundering, Spain, EU